

MATKAILUPROPAGANDAA JA KANSANVALISTUSTA

Matkailijayhdistyksen ja Matkailuliiton julkaisutuotanto

Seppo J. Partanen

Matkaoppaat ja aikataulut ovat historian dokumentteja

Suomen Matkailijayhdistys otti matkakirjallisuuden julkaisemisen ensimmäiseksi tehtäväkseen 1887, ja se oli liiton keskeisimpiä toimintoja koko historian ajan. Julkaisut ovat tänä päivänä erinomaisia historian tietolähteitä ja heijastelevat aikakautensa aatemaailmaa ja maailmanpoliittisia tapahtumia. Suomen Matkailuliitoksi muuttunut järjestö harjoitti julkaisutoimintaa vuosituhannen vaihteeseen saakka, jolloin julkaisut ja niitä toimitannut henkilökunta siirtyivät Editan palvelukseen.

Vanhin yhtäjaksoisesti ilmestynyt liiton kirjoista oli Suomen Kulkuneuvot, joka julkaistiin ensi kerran v. 1891 Turisti-nimisenä sisältäen laiva- ja junaliikenteen aikatauluja. Vuosina 1907-09 se ilmestyi nimellä Aikataulut, vuodesta 1910 lähtien jälleen Turisti-nimisenä sekä vuodesta 1930 lähtien Suomen Kulkuneuvot -nimisenä. Alussa Turisti julkaistiin kerran vuodessa, vuonna 1894 julkaistiin täydentävä vihko ja liikennekartta.

Enimmillään ilmestyi seitsemän Turistia vuodessa lukumäärän vakiintuessa 1900-luvun alussa neljään, joskus viiteen ja viimeisinä vuosikymmeninä kahteen tai kolmeen numeroon vuodessa. Viimeinen Suomen Kulkuneuvot ilmestyi alkuvuodesta 2011. Turistin tarina päättyi 120 vuoden jälkeen sähköisen tiedonvälityksen syödessä kirjan levikin.

Majoituspaikkatietoja Matkailijayhdistys alkoi koota 1910-luvulla ja julkaisi vihkosen kylpylöistä, parantoloista ja lepokodeista, seuraavalla vuosikymmenellä mukaan tuli hakemisto hotelleista ja matkustajakodeista.

Suomen- ja ruotsinkielet olivat alussa julkaisuissa tasavertaisina. Myöhemmin tämän vuosisadan puolella mukaan tulivat englannin-, saksan-, ranskan- ja venäjänkieliset matkaoppaat.

Matkaoppaita ja karttoja

Kolme kuukautta Matkailijayhdistyksen perustamisen jälkeen v. 1887 ilmestyi ensimmäinen kirjanen Matkailuohjeita Suomessa sekä vastaava ruotsinkielinen Reseruter i Finland. Kirjat esittelivät eräitä Suomen tärkeimpiä matkailureittejä. Ruotsinkielisen vihkosen painos oli 1.500 kpl ja suomenkielisen 1.200 kpl. Jäsenet saivat nämä kirjat ilmaiseksi. Toinen liiton ensimmäisen toimintavuoden julkaisu oli pieni painettu lappunen Ohjeita matkustavaisten huoneiden hoidosta majataloissa sekä vastaava ruotsinkielinen laitos. Matkailuohjeita Suomessa sai seuraavina vuosina täydennysvihkoset, nyt nimellä Matkasuuntia Suomessa. Tästä kirjasta julkaistiin kolme osaa vuosina 1888-90. Sarjan tekijänä oli pääasiassa August Ramsay (kts s. 25).

Ensimmäinen koko maan käsittävä matkaopas ilmestyi Ramsayn kokoamana: ensin ruotsinkielinen Vägvisare i Finland ja sen jälkeen Otto Mannisen suomennoksena nimellä Suomi — Matkaopas 1895. Kirjasta muodostui pitkäksi aikaa perusteos, josta otettiin useita painoksia, ja se julkaistiin myös saksankielisenä 1896. Saksankielisen kirjan uudet painokset julkaistiin vuosina 1906 ja 1915. Venäjänkielisenä kirja ilmestyi vuosina 1915 ja 1917. Toinen painos suomen- ja ruotsinkielisistä käsikirjoista ilmestyi v. 1905 sekä kolmas painos 1917.

Kirjojen lisäksi Matkailijayhdistys ryhtyi julkaisemaan karttoja. Maanmittaushallitukselta saatiin käyttöön Suomen yleiskartan painokivet, joilla painettiin 1890 ohut karttakirja Matkailijakarttoja matkustuksia varten Suomessa. Siinä oli 12 karttalehteä maamme tärkeimmistä matkailuseuduista. Laajempi karttakirja ilmestyi 1894, ja siinä oli 21 karttalehteä sekä 8 kaupungin asemakaavakartat. Uusia ja täydennettyjä painoksia julkaistiin vuosi-

"Turisti" eli virallisemmin Suomen Kulkuneuvot oli yli sadan vuoden ajan SMY/SM:n julkaisuohjelman kulmakivi

na 1897, 1902, 1909, 1915 ja 1918. Kaksi viimeistä karttakirjaa sisälsivät maan eteläosan Oulua myöten 49 karttalehdellä mittakaavassa 1:400.000 sekä pohjoisosan kahdella karttalehdellä mittakaavassa 1:2.000.000.

Automatkailun lisääntyessä Matkailijayhdistys ryhtyi kokoamaan tietoja teiden kunnosta ja liikennekelpoisuudesta. Tietojen antajina olivat lääninhallitukset sekä 60 yksityistä autonomistajaa. Vuonna 1913 ilmestyi yhdelle lehdelle painettu 1:1.000.000-mittakaavainen Suomen maanteiden kartta. Siihen oli merkitty erikseen valtatiet, kelloiset maantiet ja kapeat sekä huonot tiet, majatalot, sillat ja lautat. Kartan liitteenä oleva kirjanen antoi yleisohjeita autoilusta Suomessa. Yhdistyksen johtokunnan jäsenet Ernst Lampén ja B. Froste-

rus ryhtyivät tarkistamaan kartan tietoja ajamalla vuokra-autolla eri osissa maata. Venäläiset sotilasviranomaiset estivät kartan uuden painoksen julkaisemisen ilmoittamalla 1916, ettei karttojen julkaiseminen ole sallittua ilman viranomaisten lupaa. Tähän päättyi maantiekarttojen julkaiseminen, ja koottu aineisto luovutettiin tie- ja vesirakennusten ylläpidolle.

Suomen kaupungeista ja niiden ympäristöstä ryhdyttiin valmistelevaan karttateosta 1919, mutta varojen puutteessa työ jäi kesken. Sitä ennen ehdittiin kuitenkin julkaista Helsingin kartta 1920 ja Vaasan kartta 1921. Tämän jälkeen yhdistys ei julkaissut karttoja, vaan tehtävä jäi yksinomaan maanmittaushallitukselle.

Maakuntaoppaiden sarja

Vuonna 1920 pantiin alulle uusi matkakäsikirja, jonka tarkoituksena oli entistä yksityiskohtaisemmin esitellä maa alueittain. Ruotsiksi kirjat valmistuivat vuosina 1920-23 ja suomeksi vuosina 1921-30. Sarjaan sisältyivät seuraavat osat:

1. Helsinki ympäristöineen (ruotsiksi 2 painosta),
2. Helsinki—Turku,
3. Lohjan seudut,
4. Åbo och Åbo skärgård (vain ruotsiksi),
5. Ahvenanmaa,
6. Åbo, Björneborg och Kumo älvdal (vain ruotsiksi),
7. Helsingfors—Viborg, Kymmene älvdal och Hogland (vain ruotsiksi),
8. Hämeen järvet ja Näsijärven alue,
9. Keski-Suomi,
10. Saimaan alue,
11. Karjala,
12. Svenska Österbotten (vain ruotsiksi),
13. Keski- ja Pohjois-Pohjanmaa,
14. Lappi,
15. Ruotsinkielinen paikannimihakemisto.

Uusi saksankielinen matkakäsikirja Finnland, Reisehandbuch julkaistiin 1928 B. Kihlmanin ja Ragnar Numelinin toimittamana. Lauri Levämäki toimitti 1931 englanninkielisen kirjan Finland, a Practical Guidebook.

Monet paikkakunnat ja alueet saivat Matkailijayhdistyksen toimittaman pienen opaskirjansa: Helsinki ympäristöineen v. 1889 (E. Nervander), Vuoksi, lyhyitä neuvoja Vuoksen retkiä varten Imatralta Käkisalmeen 1892, Turku — Käsikirja Matkustajille 1892, Punkaharju 1906 (Hugo Berghell), A Guide to Helsingfors 1910, Vad man ser järnvägen Helsingfors—Åbo 1914 (B. Frosterus), Vanha Suomenlinna 1923 (Ehrensward Seura), Valamo 1926, Retkiä Länsi-Lapissa 1926 (R. Numelin), Kolin retkeilyopas 1932 (O. Heikinheimo), Tuntureille — Pallas kutsuu 1935 (Ilmari Hustich).

Propagandakirjoja ulkomaille

Yhdistys oli osallisena 1889 valmistuneessa O.M. Reuterin opaskirjassa *La Finlande et les Finlandais*. Valtion apurahalla yhdistys julkaisi 1890 Ramsayn kirjoittaman ranskankielisen opaskirjan *La Finlande, manual du voyageur de St. Petersburg à Stockholm*. Tuhannet järvet pääsivät mukaan Ramsayn kirjoittamaan ja 1894 ilmestyneeseen englanninkieliseen kartta- ja kuvaoppaaseen *Finland, the Land of Thousand Lakes*. Pariisin maailmannäyttelyssä jaettavaksi vuonna 1900 julkaistiin vihkonen *Excursions en Finlande* sekä Berliinin vuoden 1911 näyttelyyn kuvateos *Finnland-Album* ja *Touristensport in Finnland*. Vuonna 1914 kustannettiin Jean Bouchot'n kirjoittama ranskankielinen Suomi-opas. Vuodesta 1905 lähtien toimitettiin 2.000-10.000 kappaleen painoksina useita kuvitetuista englannin- ja saksankielisiä mainosjulkaisuja. Kesämatkoja ja Matkailureittejä Suomessa kirjasia julkaistiin vuodesta 1924 lähtien myös ruotsiksi, saksaksi ja englanniksi.

Suomen Kylpylät, Parantolat ja Lepokodit -hakemistoa julkaistiin vuosina 1915-1917 suomeksi, ruotsiksi ja venäjäksi. Vuosina 1923-27 opas ilmestyi suomeksi ja ruotsiksi Suomen Kylpylät ja Parantolat -nimisenä sekä 1935 nimellä Täysihoitoloita, lepokoteja ja kylpylaitoksia Suomessa.

Hakemisto Suomen hotelleista ja matkustajakodeista koottiin ensi kerran 1926, jonka jälkeen se ilmestyi 2-3 vuoden välein. Erikoisjulkaisuista on syytä mainita K. Kerkkosen 1917 toimittama *Matka-Käsikirja*. Se sisälsi rautatieasemien etäisyystaulukon, luettelon majataloista ja niiden välisistä matkoista, rautateiden henkilötariffit, kestikievarilaitoksen kyytitaksat ja kyytisäännöt. Täydennysosa *Käsikirjaan* ilmestyi 1919. Vuonna 1927 tehtiin kirjanen *Miksi ja miten Suomesta olisi kehitettävä matkailumaa*. Siinä esitettiin lähivuosien matkailupoliittinen ohjelma. P. Brofeldtin kirjoittama *Urheilukalastajan matkaopas Suomesta* ilmestyi 1935 samoin *Neuvoja Petsamojoella urheilukalastusta harjoittaville*.

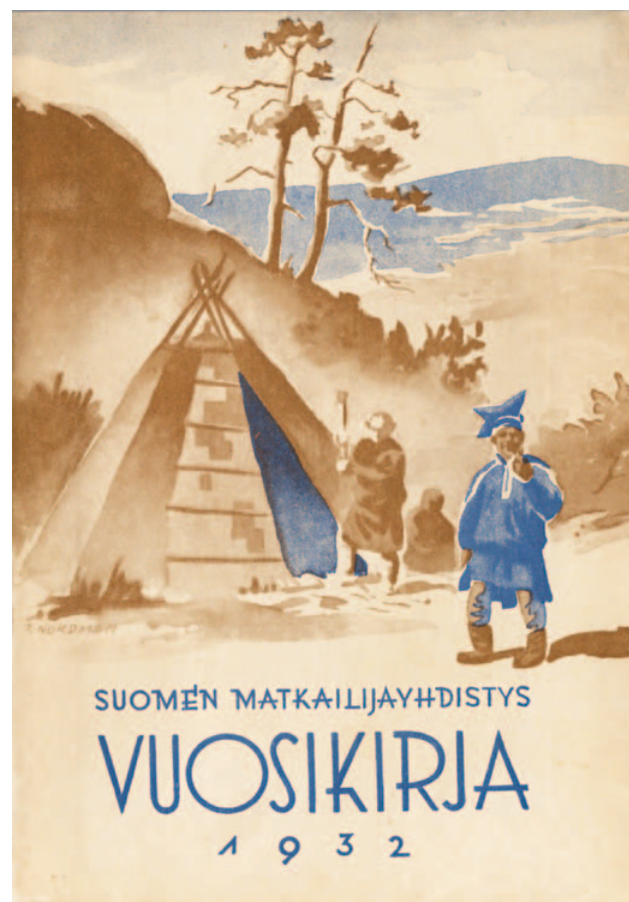
Vuosikirjat ja jäsenlehdet

Kaikille yhdistyksen jäsenille lähetettiin vuodesta 1888 alkaen ilmaiseksi Vuosikirja, joka yhdistyksen ja paikallisosastojen toimintakertomusten lisäksi sisälsi muun muassa jäsenluettelot, tilintarkastajien lausunnot sekä erilaisia matkailukirjoituksia ja

valokuvia. Vuosien 1888-1891 vuosikirjat merkittiin aina edellisen vuoden vuosiluvulla ja vuonna 1892 ilmestymisvuotensa vuosiluvulla. Tästä syystä vuoden 1891 vuosikirjaa ei ole. Kuvat tulivat mukaan vuosikirjoihin v. 1889. Vuodesta 1890 lähtien suomen- ja ruotsinkieliset vuosikirjat ilmestyivät yksissä kansissa, sitä ennen erillisinä.

Vuosina 1912-21 vuosikirjan sijasta julkaistiin aikakauslehdet *Matkailulehti* ja *Turisttdidskrift*. Jäsenet saivat ne aluksi 2 mk:n maksusta, mutta vuodesta 1913 ilmaiseksi. 1922 ryhdyttiin taas lehden sijasta julkaisemaan vuosikirjaa ja lehtiin Suomen Matkailu ja Turistliv i Finland palattiin taas vuodesta 1936 alkaen. Lehdet ilmestyivät aluksi 9 numerona vuodesta, sitten 6 numerona ja Suomen Matkailu viitenä numerona, joista viides oli kuvia sisältävä kirja.

Matkailijayhdistyksen täyttäessä 50 vuotta se oli julkaissut kaikkiaan 415 erilaista julkaisua. Mukaan ei laskettu aikakauslehtiä.

Jokaisella SMY:n vuosikirjalla 20- ja 30-luvulla oli maakunnallinen teema. Vuonna 1932 esiteltiin Taka-Lappia ja Petsamoa.

Valokuvia, opaslehtisiä, tieselosteita

Julkaisutoiminnan myötä syntyi tarve Suomea esittelevän valokuva-aineiston aikaansaamiseksi. Vuonna 1889 esitettiin kehoitus kuvien hankkimisesta. Kuvalahjoituksia saatiin monilta tunnetuilta valokuvaajilta. I.K. Inhan kuvausmatkaa avustettiin v. 1892. Johtokunta asetti keskuudestaan valokuva-valiokunnan v. 1909, ja v. 1911 julistettiin kilpailu valokuvakokoelman kartuttamiseksi.

Kuva-arkistoa ryhdyttiin kasvattamaan 1920-luvulla palkkaamalla maamme johtavat valokuvajat kiertämään Suomea ja kartuttamaan arkistoaineistoa. Kuvia kertyi kymmeniä tuhansia, ja niitä käytettiin oman toiminnan lisäksi antamalla kuvia lehtien ja kirjojen julkaisijoille kotimaassa ja ulkomailla.

Uusi matkakäsikirjasarja Lapista käynnistettiin valtion avun turvin 1937. Samana vuonna ilmestyi suomeksi ja ruotsiksi esite Retkeilkää Jäämeren tuntureilla. Lappi-käsikirja ilmestyi ruotsiksi ja englanniksi 1938 kummankin painoksen ollessa 2.000 kappaletta. Suomenkielinen Lapin opas ilmestyi 1500 kpl:een painoksena 1939, ja samana vuonna julkaistiin esite Retkeilkää Tolvajärvellä suomeksi ja ruotsiksi.

Automatkailijoille ryhdyttiin julkaisemaan erilaisia tielehtisiä maanteistä ja niiden varsilla olevista nähtävyyksistä ja palveluista. Vuonna 1937 valmistui kaikkiaan 288 lehteä suomen, ruotsin, englannin ja saksan kielillä. Seuraavana vuonna lehtisiä tehtiin 60 ja vuonna 1939 180. Jokainen tieseloste julkaistiin erillisenä kirjan sivun kokoisena lehtenä, ja matkailija sai koota niitä kirjaksi tai kansioksi suunnittelemansa matkan mukaan.

Sotavuosina Turistin painosmäärä kasvoi

Vuosina 1941-45 yhdistyksen jäsenlehdet ilmestyivät 3:na-4:nä numerona. Suomen Kulkuneuvojen painosmäärät kasvoivat sotavuosina kaikkien aikojen ennätyslukemiin: 1942 3 numeroa yhteensä 138.000 kpl, 1943 3 numeroa 244.000 kpl, 1944 3 numeroa 295.000 kpl, 1945 5 numeroa 393.200 kpl ja 1946 4 numeroa 320.000 kpl.

Hotelleista ja täysihoitoloista julkaistiin sotavuosina hakemistot joko yhdessä tai erikseen suomeksi tai ruotsiksi. Painosmäärät vaihtelivat 2.000-5.000.

Vieraskielistä julkaisutoimintaa sotavuosina ei

ollut lukuun ottamatta varsin suuriin painosmääriin ja useisiin painoksiin päässyttä saksankielistä opaskirjallisuutta. Lappland, Das Märchenland -kirjasta otettiin kolme 5.000 kpl:een painosta vv. 1942-43. Vuoden 1944 alkupuolella ilmestyi yhdistyksen toimittama uusi saksankielinen runsaasti kuvitettu Der Weg nach Lappland.

Yhdistyksen omistamien hotellien, majojen ja ravintoloiden henkilökunnalle julkaistiin vuosina 1942-43 omaa tiedotuslehteä Majaviesti.

Uuteen nousuun

Suomen Matkailu -jäsenlehden painos nousi näinä vuosina 1946-47 noin 100.000 kappaleeseen sodanaikaisista 50.000-80.000:n lukemista. Matkailuesitetuotanto alkoi 1946 julkaistulla Tunturit kutsuvat- ja Till Fjälls -esitteillä. Vuonna 1947 ilmestyivät englanninkieliset Finland Again- sekä Tourist Inns, Hotels and Restaurants -julkaisut. Suomen retkeilymajojen hakemisto ilmestyi 1.500 kappaleen painoksena.

Vieraskielinen ulkomaanpropagandaa palveleva julkaisutuotanto käynnistettiin 1948. Syynä tähän oli, että 1930 ”ulkomailla tehtävää matkailupropagandaa varten” valtiovalan toimin perustettu Suomen Matkat ry liitettiin Suomen Matkailijayhdistykseen 1947.

Englanninkielisestä Suomen yleisesitteestä julkaistiin 15.000 kappaleen painos ja vastaava ruotsinkielinen esite oli painokseltaan 10.000 kpl.

Yhdistyksen julkaisutuotanto hakeutui uusille urille vuonna 1949. Suomen- ja ruotsinkielisen jäsenlehden lisäksi yhdistys aloitti Suomen retkeily-lehden julkaisemisen. Lehti ilmestyi 10 numerona ja lähetettiin nuorisojäsenille, jotka sen halusivat. Näin yhdistyksen aikakauslehtien määrä oli kaikkiaan neljä, sillä myös 275.000 kappaleen vuosipainoksena ilmestynyt Suomen Kulkuneuvot luokiteltiin aikakauslehdiksi.

”Ulkomaanpropagandaa” palvelevien painotuotteiden määrä lisääntyi tuntuvasti 1949. Aulangosta, Suomenlinnasta, Helsingin nähtävyyksistä, Olavinlinnasta ja hotellihakemistosta julkaistiin myös ruotsin- ja englanninkieliset painokset. Ranskan kieli tuli uudelleen mukaan. Suomen yleisesite ilmestyi useina kieliversioina. Nuorisomatkailua ja retkeilyä tukemaan julkaistiin 9.000 kpl painoksena Koulujen ja nuorisojärjestöjen opintoretket 1949 -esite.

Yhdistys ryhtyi 1950 julkaisemaan englanninkielistä aikakauslehteä *Coming Events in Finland*. Hotelli- ja ravintolahakemisto ilmestyi nelikielisenä 15.000 kappaleen painoksena. Suomen täysihoitolat otettiin uudelleen julkaisuohjelmaan, koulujen opintoretkeilyä palvelemaan julkaistiin suomen- ja ruotsinkielinen esite. Julistetutanto aloitettiin painattamalla 20.000 kpl ruotsalaisin, englantilaisin ja ranskalaisin tekstein varustettuja matkailujulisteita. Yhdistys toimitti valtionrautateille Talvilomalle-nimisen esitteen, joka piti sisällään myös majoipaikkahakemiston.

Saksankieli tuli uudelleen yhdistyksen julkaisuihin 1951. Suomen Matkailu -lehden painos 1951 oli 158.000 kpl, *Turistliv i Finland* 35.000 kpl, Suomen Retkeily 26.200, Suomen Kulkuneuvot 252.000 ja *Coming Events in Finland* 40.000 kappaletta.

Leirintä- ja kansanmatkailun 1950-luku

Olympiavuosi 1952 ei sanottavasti vaikuttanut yhdistyksen julkaisuutoimintaan. Olympiamatkoista julkaistiin suomen- ja englanninkieliset esitteet 35.000 kpl painoksina. Hotelli- ja ravintolahakemistosta samoin kuin retkeilymajahakemistosta julkaistiin suomen-, ruotsin- ja englanninkieliset painokset.

Julkaisuutoiminta jatkui 1950-luvun alkuvuosikymmeninä nelijakoisena: jäsenille suunnatut lehdet ja taiteleetiset, ulkomaan mainontaa palvelevat lehdet, esitteet ja julisteet sekä aikataulukirjat ja hakemistot. Niiden rinnalla ilmestyivät erilaiset retkioppaat: vuonna 1954 Kolilta ja Punkaharjulta, 1955 Polkupyörin Porvooseen. Ensi kerran vuonna 1956 ilmestyivät Suomen leirialueet -opas 6.000 kpl:een painoksena sekä Pohjois-Suomen autiotuvat -opas 2.000 kpl:een painoksena. Samana vuonna Pallas - Hetta -tunturireitistä ilmestyi esite neljällä kielellä.

Yhdistyksen perusjulkaisuiksi olivat muodostuneet suomen- ja ruotsinkieliset jäsenlehdet, retkeilylehti, englanninkielinen matkailulehti, Suomen Kulkuneuvot, viisikielinen hotellihakemisto, matkailukalenteri sekä opintoretket-vihkonen. Vieraskielisten matkaesitteiden joukkoon tulivat yleisesitteet norjan- ja tanskankielisinä sekä v. 1956 venäjänkielinen taiteleetinen. Flaaminkieliset taiteleetiset toimitettiin 1958 Brysselin maailmannäyttelyyn.

Yhdistyksen julkaisuutoiminta jakautui kahteen

tuotantolinjaan 1950-luvun lopulla. Retkeilyosasto hoiti retkeilyyn, leirintään ja automatkailuun soveltuvien painotuotteiden tekemisen, julkaisuosasto puolestaan vastasi perinteisistä aikataulukirjoista, hakemistoista sekä vieraskielisten esiteleetisten, julisteiden ja muiden painotuotteiden tekemisestä. Retkeilyosaston Pohjois-Suomen retkeilyreitit -kirja ilmestyi ensi kerran 1958 ja Leirialueiden perustaminen ja hoito 1959. Retkeilyjulkaisujen määrän kasvu on leimaa-antavaa vuosikymmenen vaihteelle. Samalla lisääntyivät vieraskielisten matkailuamme markkinoivien painotuotteiden painosmäärät ja nimikkeet.

Lappi ja sen retkeilyalueet kartoitettiin julkaisuutuotannolla 1960-luvulla. Alkuvuosina ensimmäistä kertaa ilmestyivät Lapin opas, Äkäslompolon retkeilyopas, Retkeilykoulutuksen opas jne. Retkeilyväen laulukirja Laulureppu löysi lopullisen nimensä 1959. Retkeilyväen jäsenlehti muutti 1962 nimensä muotoon Retkeily ja leirintä. Samana vuonna ilmestyi ensi kertaa 400-sivuisen Suomen matkailuopas. Opaskirjatuotannon uutuuksia olivat Eväskontti, Lapin ja Kuusamon retkeilynähtävyydet, Pohjois-Suomen retkeilykirja sekä leirintäalueopas, joka oli laajentunut sisältämään myös retkeilymajat ja motellit.

Yhdistyksen julkaisemien painotuotteiden kokonaiskappalemäärä oli 1960-luvun alkupuolella vuosittain 1,5 miljoonaa. Suurin osa tästä oli vieraskielisiä esitteitä ja muita painotuotteita ulkomaan markkinointia varten. Englanninkielinen matkailulehti muutti 1964 nimensä muotoon *Look at Finland*, ja sen toiseksi julkaisijaksi tuli ulkoministeriön sanomalehtiosasto. Yksittäisiä nimikkeitä oli vuosittain 40-50 kappaletta. Talvilomailijan Lappi -kirja ilmestyi ensi kertaa 1964.

Ulkomaan matkailumarkkinointi MEKille

Oleellinen muutos Suomen Matkailuliitoksi muuttuneen järjestön julkaisuutoiminnassa tapahtui 1970-luvun alussa valtion otettua matkailumme ulkomaan markkinoinnin hoitaakseen: perustettiin Matkailun edistämiskeskus. Yleisistä matkailun edistämis- ja kehittämistehtävistä liitolle jäivät leirintä, retkeily sekä eräät kotimaan matkailuun liittyvät toimet, joita hoidettiin muun muassa Matkailun tietopankin kautta.

Liiton jäsenlehdet olivat vuoden 1968 alusta

yhdistyneet Matkailu ja Retkeily -lehdeksi, ja siinä yhteydessä oli ruotsinkielinen lehti lakkautettu. Samana vuonna liitto julkaisi yli 700.000 kappaletta ulkomaan matkailumarkkinointiin tarkoitettuja esitteitä, julisteita ja muita painotuotteita. Lisäksi Look at Finland -lehti ilmestyi neljänä numerona yhteispainosmäärältään 125.000 kpl.

Liiton julkaisutoiminta keskittyi kotimaan kirja- ja lehtituotantoon 1970-luvun alusta alkaen. Perusjulkaisuja olivat jäsenlehti Matkailu- ja Retkeily, Suomen Kulkuneuvot, Suomen hotellit, motellit ja matkustajakodit, Suomen leirintäalueet ja retkeilymajat, retkeilyn opaskirjat sekä seuramatka- ja retkeilypalveluiden markkinointiesitteet. Uusina julkaisuina ilmestyivät 1969 Automatkailijan tieopas, Saariselkä, Lemmenjoen kultamaat, Kirjolohiaapinen, joka oli sodan jälkeen ensimmäinen ulkopuolisen kirjoittajan, Pekka Reinikan, kirjoittama kirja sekä ruotsinkielinen Finncamping -lehti.

Hiihtohisseistä koottiin ensimmäinen luettelo 1970, ja samana vuonna julkaistiin opaskirjanen Venesatamat ja vesiulkoilureitit. Liiton jäsenlehti muutti nimensä Matkailumaailmaksi. Liitto jatkoi matkailun yleistä tiedotustoimintaa kokoamalla lehdistölle jaettavaksi kolme kertaa vuodessa tapahtumakalenterin.

Leirintämatkailun kasvu 1970-luvun alussa heijastui liiton julkaisutoimintaan. Leirintäsano-ma-lehti ilmestyi yhtenä numerona ja 100.000 kpl:een painoksena 1972. Leirinnän kehittymistä tukivat myös Suomen leirintäalueopas sekä Leirintäalueiden rakentaminen ja hoito -opaskirja. Uusina kirjoina ilmestyivät Talvilomailijan Lappi, Meri-Suomen Venesatamat ja Saimaan vesi-retkeilyreitit. Matkailun tiedottaja -kirja ilmestyi 1972 ja laajennettuna 2. painoksena 1975.

Vuosina 1973-74 ilmestyi myös liiton retkeilyvälle tarkoitettu tiedotuslehti Retkeily ja kuntoulokoilu. Nämä kaksi lehteä yhdistettiin vuoden 1974 alusta Leirintä ja Retkeily -lehdeksi, joka ilmestyi vuoteen 1978. Samanaikaisesti aikakauslehtimuotoinen Matkailumaailma ilmestyi vuosittain 7-8 numerona.

Liitto toteutti 1974 Hyvän lomailutavan kampanjan, jota varten julkaistiin muun muassa jokamiehen luonnonkäyttöoikeuksia ja velvollisuuksia esittelevä taiteellinen Miten, missä kuljet reissumies. Muu julkaisutoiminta jatkui 1970-luvun alkupuolella vakiintuneita linjoja: julkaisu-osasto toimitti Suomen Kulkuneuvot, Hotelli- ja

Nimestään huolimatta Coming Events esitteli Suomea laaja-alaisesti, kovin paljon tapahtumia kun 50-luvulla ei vielä ollut. Esimerkiksi tässä numerossa mm. oli Bengt Pihlströmin artikkeli suomalaisesta elokuvatuotannosta

Lomakylät ja täysshoitolat -hakemistot, retkeily-osasto kokosi leirintäaluehakemiston, Suomen matkailuoppaan sekä erilaisia retkeily-, veneily- ja erikoisoppaita. Pohjois-Norjan matkailu- ja retkeilyopas ilmestyi ensi kerran 1974. Lapin retkeilymahdollisuuksia esittelevät Pohjois-Suomen retkeilyopas ja Pohjois-Suomen autiotuvat ilmestyivät 1975. Samana vuonna ilmestyi Leo T. Lensun Matkailuvaunuopas. Vesa Mäkisen Lapin matkailutieto ilmestyi 1976. Vuosittain julkaistiin Suomen leirintämatkailua esittelevä Reisen und Camping -lehti jaettavaksi Keski-Euroopan messuilla ja näyttelyissä. Matkailun edistämiskeskukseksi toimitettiin vuosittain leirintä-alueita ja retkeilymajoja esittelevä vieraskielinen hakemisto.

Julkaisutoiminnasta kustantajaksi

Liiton julkaisutoiminta alkoi eriytyä kustannustoiminnan suuntaan organisaatiomuutoksen jälkeen 1970- ja 80-lukujen vaihteessa. Vuonna 1979 liitto julkaisi englanninkielisen matkaoppaan Finn Guide to Helsinki (Gunilla Carlander ja Camilla Bergendahl) ja kokosi samana vuonna aineiston Valittujen Palojen julkaisemaan Matkalla Suomessa -kirjaan. Liiton kustantamien kirjojen myynnistä kirjakaupoille tehtiin sopimus kustannusyhtiö Gummeruksen kanssa. Toinen julkaisujen myyntikanava oli Rautakirjan kioskiverkosto. Liiton oma myynti- ja markkinointitoiminta keskittyi suoramyyntiin ja sen osana myyntiin omalle jäsenistölle.

Vuoden 1981 uutuutena ilmestyi Antero Tuomiston kirjoittama Taistelumuistomerkit nähtävyyksikohteina. Samana vuonna tehtiin päätös jäsenlehtien yhdistymisestä vuoden 1982 alusta Suomen Matkailu -lehdeksi. Vuoden uutuuskirjoja olivat Martti Heleniuksen Retkeilijän varustetieto sekä näköispainos August Ramsayn Suomi Matkaopas 1895-kirjasta.

Liiton julkaisutoimitus tuotti 1984 kaikkiaan 510.000 kappaletta kirjoja, lehtiä ja hakemistoja. Maksullisten kustannustuotteiden osuus oli 137.000 kappaletta. Vanhoista karttakirjoista julkaistiin näköispainos Suomi-Kartasto, jossa kaupunkikartat olivat vuodelta 1897 ja Suomen aluekartat vuodelta 1915. Vuoden kirjauutuus oli retkeily- ja matkailuopas Kaunispää — Saariselkä. Vuoden lopulla myynnissä oli 24 kirjanimikettä.

Vuosikirjan julkaiseminen aloitettiin uudelleen vuonna 1985. Suomen Matkailuliiton vuosikirja lähetettiin kaikille vuosijäsenille ilmaiseksi. Suomen Matkailu -lehti ilmestyi neljänä numerona. Uusina kirjoina perinteisten matkaoppaiden, hakemistojen ja aikataulukirjojen lisäksi ilmestyivät Marjatta Virkkusen, Petteri Kinnusen ja Seppo J. Partasen kokoama Suomen jalo- ja korukivet, josta vuoden aikana otettiin kaksi painosta, Martti Heleniuksen Melontareittiopas ja Ari Taipaleen Finnland Reisehandbuch.

Suomen Matkailuliiton 100-vuotisjuhlien valmistelu aloitettiin 1986. Liiton historiasta julkaistiin tiivistetty kirjanen Suomen Matkailuliitto 1887-1987 kahtena painoksena. Juhlakirjaksi valittiin näköispainos Matkailijayhdistyksen ensimmäisestä kirjasarjasta Matkasuuntia Suomessa 1888-1890. Professori Herman Stigzeliuksen laaja yhteenve-to Lapin kulanetsinnän historiasta, Kultakuume, Turkka Aaltosen ja Martti Arkon Yrttiopas sekä Ari

Matkailuliiton ja Matkailun edistämiskeskuksen yhdessä julkaisema Tuhansien järvien maa juhlisti 1987 SMY/SML:n satavuotista taivalta. Harvassa maassa on saatu aikaan näin korkeatasoinen matkailun historiateos.

Nakarin Laskettelijan opas olivat muita vuoden kirjauutuuksia.

Suomen Matkailuliiton juhluvuoden 1987 alussa ilmestyi SML:n ja Matkailun edistämiskeskuksen yhteistyössä julkaisema, professori Sven Hirnin ja tohtori Erkki Markkasen kirjoittama Suomen matkailun historia Tuhansien järvien maa. Kirjan graafisesta asusta vastasi taiteilija Jussi Jäppinen. Liiton kirjavalikoimaan kuului yli 30 kirjanimikettä.

Joutsenlaulun vuosikymmen 1990

Matkailuliiton kustannustoiminta oli laajimmillaan 1990-luvulla. Julkaisutoiminnan taloudellisen pohjan muodostivat Suomen Kulkuneuvojen ja Hotellioppaan vuosikerta- ja kestopilaukset. Liiton täyttäessä 110 vuotta 1997 myynnissä oli nelisenkymmentä kirjanimekettä. Sähköisten tietojen jakelu oli sekin hyvällä alulla, sillä majoitustietoja sai myös levykkeillä, ja kevyempi versio majatiedoista oli kaikkien katsottavissa Internetissä. Suomen Kulkuneuvojen aikataulutietojen sähköistä versiota kehitettiin muun muassa Valtion Teknisen Tutkimuslaitoksen kanssa. Asiassa ei edistytty riittävän nopeasti, ja eri liikennemuodot ehtivät luoda omat sähköiset järjestelmänsä, jotka alkoivat syödä painetun aikataulukirjan tarvetta.

Ulkomaan matkakohteita esittelevä opaskirjasarja aloitti kokonaan uuden julkaisulinjan, ja siinä ilmestyivät muun muassa suositut Satunnaisen Matkailijan seikkailut, opaskirjat Virosta, Turkista,

Kreetalta, Intiasta, Istanbulista, New Yorkista, Budapestista, Ateenasta ja Paratiisisaarilta.

Kotimaan matkakirjoina ilmestyivät historiaan painottuvat oppaat Saariselältä, Kolilta ja Kilpisjärveltä. Metsähallituksen kanssa aloitettiin yhteistyö Suomen retkeilyoppaan julkaisemiksi. Metsäntutkimuslaitoksen kanssa julkaistiin Heikki Annanpalon kokoama kirja Pallas & Ounas kansallispuiston ja Pallashotellin perustamisen 50. juhluvuoden merkeissä. Museovirasto antoi asiantuntemustaan ja tukeaan vanhoja ruukkeja esittelevät kirjan Ruukkien retki kokoamiseen. Näköispainoksina ilmestyivät Matkailijayhdistyksen 1920-luvulla julkaistut opaskirjat Lapista, Karjalasta, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalta ja Viipurin linnasta.

Kustannustoiminta vaikeutui liiton ajaututtua velkasaneeraukseen 1997. Kaksi vuotta myöhemmin tehtiin sopimus Edita Oy:n kanssa: julkaisut sekä niitä tehneet ja markkinoineet henkilöt siirtyivät vanhoina työntekijöinä Editalle kesällä 2000.

Seppo J. Partanen

Toimittaja, tietokirjailija

*Toimittajana, julkaisupäällikkönä ja
julkaisujohtajana*

Suomen Matkailuliitossa 1967-99